

ról a ma is meglévő gyepterület határolja. Egy 250×200 méteres területen közepes mennyiségű késő szarmata cserepet gyűjtöttünk.

RÓZSA ZOLTÁN

255. Nagyszénás, 44. számú lelőhely
(Békés megye) Sza

Gyenge Antal, az eperjesi iskola történelemtanára újabb lelőhelyre hívta fel a figyelmet.

A 2000. november 13-án végzett helyszíni szemlén megállapíthattam, hogy a területet az idén törték fel, így a lelőhely határa csak hozzávetőleges, viszont éppen emiatt igen intenzív. Nyugat felé a gyepten kisebb gödröcskék (félhold, félkör alakban) láthatók, melyek akár házhelyek (?) is lehetnek. Lelelőhelyünk a 37. sz. lelőhellyel – nagy valószínűséggel – nem tartozik össze.

A szép számú leletanyag, ami az orosházi Szántó Kovács János Múzeumba került, szinte teljes egészében a késő szarmata korba sorolható. A késő szarmata kor utolsó fázisába, mert a gepida, vagy a gepida jellegzetességeket magukon viselő darabok is megjelennek a leletanyagban.

RÓZSA ZOLTÁN

256. Négyes, Temető mellett
(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, Sza

2000. szeptember 19-én bejelentés nyomán helyszíni szemlét végeztünk a község temetője mellett, ahol vízelvezető(?) árkot ástak, amely kb. 50 cm mély, 50 cm széles. A csatorna temető felőli végéből és a kitermelt földből neolitikus, és császárkori kerámiatöredékek kerültek elő. Az árok egyik oldalán betonozott a terület (a temető parkolója), a másik oldal legelő, így a terület szélesebb körzetét kutatni nem tudtuk. A lelőhely egy, a környezetéből jól láthatóan kiemelkedő domb tetején helyezkedik el, a domb aljában megfigyelhetők az egykori folyóvíz medrei, megtelepedésre nagyon alkalmas hely lehetett.

PATAY RÓBERT

257. Nemesvámos, Baláca
(Veszprém megye) Ró

A feltárás három szakaszra oszlott. Az elsőben a kőtár építkezése miatt szükségessé váló nyomvonalkutatásra került sor. A pályázati döntés kései érkezése miatt az ásatást meg kellett szakítanunk. Ennek értelmében a II. szakasz 2000. június 5–július 6-ig, a III. szakasz október 2–21-ig tartott. A pályázati III. rész előkerült leletanyagának elsődleges tisztítását, konzerválását és nyilvántartását is elvégeztük ebben az évben. Az ásatást a Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága és az Országos Műemlékvédelmi Hivatal támogatásával tudtuk elvégezni.

A II. és III. szakaszban a XVII. épület (fürdő) D-i és K-i kiterjedésének meghatározására nyitottuk a következő 5×5 m-es szelvényeket.

Az épület valószínűleg záródik a D-i oldalon, a keletin viszont kisebb helyiségek (medencék) csatlakoznak az épületmaghoz. K-i kiterjedését nem tekinthetjük lezártnak, annál is inkább, mert a georadar felmérések K és É felé további falindikációkat mutatnak.

Az épület erősen bolygatott, amelyet elsősorban a középkori bebontásoknak tulajdoníthatunk. Egyes szelvények területén jelentősebb mennyiségű falfestménytöredék mutatkozik. A fehér alapú falfestmények nem túl korai csoportjába tartoznak.

Az apróbb leletek közül ki kell emelnünk az érmekeket, terra sigillata töredékeket, bronzlemezkeket és vereteket, csonthajót valamint egy csontfésűt.

PALÁGYI SYLVIA

258. Nógrád, Vár
(Nógrád megye) Kk

A külső várfal helyreállított É-i tornyának megközelítését lehetővé tevő lépcső alapozási munkálatait kétnapos leletmentés előzte meg. Dokumentáltuk az É-i fal belső oldala mellé feltöltött ágyúdomb rétegeit és az É-i fal napvilágra került belső oldalát. Az előkerült leletanyag alapján a feltöltés a 17. század közepén, második felében készülhetett. A feltöltés mögött az É-i fal belső oldalán gerendafészeket figyeltünk meg, melyek egy, a falhoz támaszkodó épület födémét, esetleg körbefutó gyilokjárót jelezhetik. A gerendafészek alatt foltokban homokos, meszelt vakolat igazolja, hogy a fal belső oldalához helyiségek tapadtak. Mivel a gerendafészeket utólag vésték a falba, az épület a falnál későbbi.

TOMKA GÁBOR

259. Ordacsehi, Buga-szeg
(Somogy megye) R, B, V, Ró, Á

Az M7-es autópálya jelenleg érvényes nyomvonala, illetve a tervezett ordacsehi csomópont teljességében lefedti a mintegy 80 000 m² kiterjedésű lelőhelyet. Az építkezések megkezdése előtti leletmentő feltárások sorába illeszkedően a tavalyi év folyamán a tervezett csomópont ÉK-i lehajtóágának helyén jelöltük ki a 13 000 m² összfelületű, szondajellegű szelvényünket az előzetes vizsgálatok (terepbejárás, légi felvételezés, geofizikai mérés) eredményeképp igen intenzív, több korszakkal mutatkozóként meghatározott lelőhely kiterjedésének, fedettségének és belső viszonyainak pontosabb behatárolására. Eredményeink nagy vonalakban igazolták az e vizsgálatok nyomán kialakult képet.

A lelőhely a Balaton egykori déli benyúlása mentén, mocsaras, hosszanti mélyületet övező dombvonulat magasabb részein és keleti oldalán helyezkedik el. A kutatás a terület északi felének középső részét érintette, tehát szelvényünk a domb tetejéről indulva egyenesen, lankásan lejtett kelet felé; ez irányba haladva a jellegzetes homoktalajt a felület második harmadától fokozatosan tömör, foltos mocsári talaj váltotta fel.

Ezen az alacsonyan fekvő részen került elő a legkorábbi településnyom, egy a Balaton-Lasinja kultúra klasszikus fázisára keltezhető gödör jellegzetes kerámia-töredékekkel; a telep folytatása feltehetően főként déli irányban húzódik.

A következő korszakot a Somogyvár-kultúra kései, a kisapostagi átmenet időszakára datálható anyaga képviseli; a főként kerek tároló gödrökkel megjelenő telep nyomai a dombtető keleti, egykor valószínűleg vízre néző peremén, a 280 m hosszú szelvény 50–120 métere között húzódnak. A terep formáihoz illeszkedő, kisméretű település további részeit feltehetően szintén déli irányban kell keresnünk.

A lelőhely egyik legjelentősebb korszakát a fejlett mészbetétes kultúra nagyméretű, a magasabb részek viszonylag erős erodáltsága miatt meglehetősen sekély (0,5–1,20 m) gödörkomplexumokkal és kisebb, kerekded gödrökkel jelentkező települése jelenti. A komplexumokon belül sztratigráfiai módszerekkel mintegy három horizont elkülönítése vált lehetségessé; a megragadott különbségeknek a kerámiaanyagban való tükröződése egyelőre kérdéses. A telep(ek) objektumai a terület első harmadán, a dombtetőn sűrűsödtek; kisebb amorf gödrök és egy fenti 2 komplexumhoz hasonló gödörhalmaz került elő a szelvény utolsó harmadának elején. A leletanyagból kiemelkedik az enyhén méhkas alakú tároló gödrök egyikének alján talált nagyméretű hombár fényezett, fekete, inkrusztált farkasfogmintával díszített nyaktöredéke. A telep nagyobb része a terepbejárások adatai és saját megfigyeléseink alapján a 2000. évi feltárás szelvényétől feltehetően nyugatra és délre helyezkedik el.

Ugyanezen a területen, a dombvonulat felső, keleti részén jelentkeztek az urnamezős kultúra telepmaradványai. A kerekded, mély gödrök többé-kevésbé egyenletesen fedték a terület első harmadának déli részét; joggal feltételezhetjük, hogy a település maga déli irányba folytatódik. A korszak tárgyi anyagából egy a 7. sz. objektumból előkerült tűzikutya („holdidol”) töredéke emelhető ki.

A szelvény nyugati végén, az egyik mészbetétes gödörkomplexumba ásva két, T alakban kapcsolódó, kb. É-D, illetve K-Ny irányú árkot találtunk, melyeket a belőlük előkerült tárgyanyag a római korhoz (1–2. század) köt. Betöltésükből számos valódi sigillatátöredék, sárga festett kerámia és fémsalak került elő. Szintén a római időszakhoz kötődik a 199. objektumszámú négy-szögletes, lemélyített füstölőkemence; fölötte, már a szántáshatáron erősen erodált, gyengén megfogható, csupán bizonytalan foltokban jelentkező padlómaradványok. Jelentős mennyiségű római kerámiát találtunk még néhány középkori, 12–13. századi kemence platni-alapozásában.

A terepbejárások során a Buga-szeg tábla keleti szélénél jelentős mennyiségű Árpád-kori kerámiát találtunk; a 2000. évi szelvény keleti végén megfigyelt sekély, egyenes keresztirányú árkok esetleg már az e korszakban virágzott település szélét jelzik.

A 12–13. századi település nyomai a terület második harmadában és utolsó harmadának első felében sűrűsödtek; ez gyakorlatilag a domb keleti lejtője. Három nagyméretű, kb. 7×12 m-es ház mintegy 1 m-re lemélyedő pincerészt tartuk fel; a házak hosszanti oldalának közepén lépcső maradványait, aljukon cölöpös osztófalak nyomait rögzítettük. Minden épületnél a padló többszöri megújítását figyelhettük meg. A házak közötti téren 2-3-as bokrokban elhelyezkedő, közös hamusgödörre nyíló felszíni és leásott, épített kupolás kemenecéket találtunk. A mintegy 20 kemence sütőlapját sakkal, kővel vagy kerámia-töredékekkel alapozták (kettőnél szinte kizárólag római kerámiát használtak!); a platnik nagyobb részénél két-háromszori megújítás nyomait figyelhettük meg. Három erősen elszántott kőpakolásos kemence értékelhetetlen állapotban lévő maradványait is azonosíthattuk. Az épületek körül nagyméretű, egyenes falú, kerek gödröket tartunk fel; sajátosságosan rétegzett betöltésük tanúsága szerint egykor ülepítésre használhatták őket (pontosabb behatárolás az anyagminták elemzése után lehetséges). A feltárt teleprészlet feltehetően az egykori falu peremén vagy közelében elhelyezkedő munka- vagy műhelykörzethez tartozott, melynek további részei valószínűleg déli és északi irányban húzódnak.

A 2000. évi feltárás során igazolást nyert a csomóponti rész teljes feltárásának szükségessége; a már a terepbejárások során is megfigyelt 5 korszak meglétét sikerült bizonyítani, s a listát még egy hatodik időszak jelenlétével is (Balaton-Lasinja kultúra) bővíthettük. Behatároztuk az egyes korszakok anyagának valószínű elhelyezkedését és várható sűrűségét; e két tényező nagyban segíti a további munka ütemezését.

SEBŐK KATALIN

260. Ordacsehi, Csere-föld

(Somogy megye) R, B, LT, Ró, Á

Lelőhelyünk (S 27. sz.) az M7-es autópálya ordacsehi bekötőútjától kb. 1 km-re K-re helyezkedik el egy ÉNy-DK-i irányú dombon. A nyugat felől szomszédos Bugaszegtől egy újkori telepített erdősáv és egy vizesárok, a keleti Kis-töltés nevű határrésztől szintén árokkal határolt vízfolyás választja el. Az előzetes terepbejárás szórványos leletanyaga alapján őskori és középkori (12–16. század) telep maradványára lehetett számítani, a geofizikai felmérés is viszonylag kicsi, szórt lelőhelyet jelzett a nyomvonalba eső területen. A munkát 2000. szeptember 14. és november 22. között végeztük el. 14 750 m²-nyi területen 406 objektumot tartunk fel az autópálya 144+250–144+560 km szelvényei között.

Öt régészeti korszak nyomára bukkantunk. A lelőhely K-i felében előkerült nyolc Balaton-Lasinja-kultúrához tartozó gödör kevés kerámiával.

A lelőhely középső, legmagasabb részén a kisapostagi kultúra birituális temetőjét sikerült feltárni, amely 9 szórt hamvas és urnás, valamint 3 csontvázas temetke-